

Sygn. akt I Ca 76/13

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2014 roku

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym :

Przewodniczący : SSO Arkadiusz Kuta (spr.)

Sędziowie : SO Aleksandra Ratkowska

SO Dorota Twardowska

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2014 roku w Elblągu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku W. R.

z udziałem H. P. (1) , K. G. , H. W. , R. D. , Z. L. , G. B. (1) , E. G. (1) , A. W. (1) , K. O. , D. B. , J. T. , P. M. , M. M. (1) , R. P. , J. P. , A. I. , W. B. (1) , G. B. (2) , R. B. , M. B. (1) , B. K. , E. B. , B. W. (1) , A. K. , G. L. , B. W. (2) , A. W. (2) , E. G. (2) i B. Z.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestniczki J. T.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Mieście Lubawskim

z dnia 17 października 2012 roku , sygnatura akt I Ns 321/11

postanawia :

1. sprostować zaskarżone postanowienie przez usunięcie z jego rubrum słów (...) i (...) oraz zastąpienie słów (...) , słowami (...);
2. uchylić zaskarżone postanowienie w części rozstrzygającej o stwierdzeniu nabycia spadku po F. B. (pkt 1) , znieść postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po F. B. począwszy od dnia 31 sierpnia 2012 roku z powodu jego nieważności i w tym zakresie przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w Hławie VI Zamiejscowemu Wydziałowi Cywilnemu w Nowym Mieście Lubawskim do ponownego rozpoznania , pozostawiające temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej .

UZASADNIENIE

W sprawie z wniosku W. R.o stwierdzenie nabycia spadku po F. B.i Z. B. (1)Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim , postanowieniem z dnia 17 października 2012 roku stwierdził , że spadek po F. B.na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 4 listopada 1990 roku nabyła wdowa Z. B. (1)w całości (pkt 1) . Spadek po Z. B. (1) , na podstawie testamentu notarialnego z (...) roku nabyły jej wnuczki W. R.i H. P. (1)(pkt 2) .

Sąd pierwszej instancji ustalił , że F. B.zmarł (...)roku w O.. Na stałe przed śmiercią zamieszkiwał w miejscowości O.. Był dwukrotnie żonaty : z K. B., która zmarła podczas II Wojny Światowej i Z. B. (1) , która zmarła w 1996 roku . Z pierwszego związku miał ośmioro dzieci , z których uczestnikami postępowania byli D. B. , K. O. , J. T.i I. W.(zmarła po wydaniu postanowienia ; do udziału w sprawie wezwano jej zstępnych – przyp. wł.) . Z pozostałych dzieci : M. B.

(2)zmarł bezdzietnie ; W. B. (2)pozostawił zstępnych E. B.i B. K.; J. B.zmarł w 1990 roku pozostawiając dzieci R. P., J. P., A. I., W. B. (1), G. B. (2), J. P., R. B.i M. B. (1); H. P. (2)zmarła w 2011 roku pozostawiając zstępnych B. W. (1)i A. K.. Ze związku z Z. B. (1)spadkodawca miał ośmioro dzieci . K. G., H. W., R. D., Z. L.i G. B. (1)były uczestniczkami postępowania . F. B.zmarł w 2005 roku pozostawiając córki W. R.i H. P. (1). H. B.zmarł bezdzietnie w 1974 roku. M. M. (2)zmarła w 2009 roku pozostawiając synów P. M.i M. M. (1).

Decyzją z dnia 27 czerwca 1991 roku Wójt Gminy B.przeniósł nieodpłatnie na rzecz F. B.(spadkodawcy) własność nieruchomości gruntowej oznaczonej w ewidencji gruntów numerami (...)i (...)o łącznej powierzchni (...)ha położonej w miejscowości O.. W księdze wieczystej numer (...)jako właściciele działek (...)o łącznej powierzchni (...) ha wpisani są F.i Z. B. (2)na zasadach małżeńskiej wspólności ustawowej .

F. B.pozostawił dwa testamenty : z (...)roku i z (...)roku . Na podstawie opinii biegłego z zakresu kryminalistycznego badania dokumentów ustalił Sąd pierwszej instancji , że treść pierwszego z testamentów nakreśliła inna osoba niż składający podpis , co czyni ten testament nieważnym . Testament z(...) roku został w całości napisany przez jedną osobę . Wątpliwości dotyczące daty sporządzenia wyjaśniono na podstawie wspomnianej opinii oraz analizy całego materiału dowodowego . W testamencie tym spadkodawca wymienił poszczególne przedmioty , ale na dzień jego sporządzenia wyczerpywały one całą masę spadkową . Stąd nawiązując do art. 961 k.c. (dot. wykładni testamentów , w których spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe) stwierdzono ostatecznie , że w omawianym przypadku nie było wątpliwości interpretacyjnych . Wskazywano natomiast na potrzebę rozważenia treści testamentu w kontekście art. 948 § 1 k.c. , nakazującego możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy . Uznano , że zamiarem F. B.było powołanie żony Z.do całego spadku , niezależnie od tego co w późniejszym okresie zostanie przez niego nabyte . Odwołując się do judykatury przekonywano , że tylko stan rzeczy z chwili sporządzenia testamentu , który oceniał i uwzględniał sam testator , jest miarodajny dla wykładni jego oświadczenia .

Niniejszym pomija się motywy orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku po Z. B. (3) , jako niepodlegającego kognicji Sądu odwoławczego . Od postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po Z. B. (1) nie wniesiono apelacji . Jest ono prawomocne .

Apelację od postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po F. B.wniosła uczestniczka J. T.domagając się jego zmiany i stwierdzenia , że spadek nabyła Z. B. (1)na podstawie testamentu oraz spadkobiercy ustawowi w częściach ułamkowych , co wiązać należy z zarzutem naruszenia art. 948 § 1 k.c. , które doprowadziło do przyjęcia , że testament obejmuje także działki gruntu (...)i (...) . Argumentowano , że w dacie sporządzenia testamentu spadkodawca nie był właścicielem tych działek . Później mógł zmienić testament , ale tego nie uczynił . W konsekwencji należało ustalić proporcję składników objętych testamentem i wskazanych działek i stwierdzić nabycie spadku częściowo na podstawie ustawy , a częściowo testamentu .

Sąd Okręgowy w Elblągu zważył , co następuje :

Apelacja J. T. doprowadziła do uchylenia zaskarżonego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po F. B. i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w Iławie do ponownego rozpoznania , ale z przyczyn przez apelantkę nie podnoszonych . Sąd odwoławczy z urzędu stwierdził nieważność postępowania , polegającą na pozbawieniu możliwości obrony swych praw przez uczestniczkę postępowania A. I. .

Według normy art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w przypadku gdy uczestnik pozbawiony został możliwości obrony swych praw dochodzi do nieważności postępowania , a nieważność tą , w granicach zaskarżenia , sąd odwoławczy bierze pod uwagę z urzędu (art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) . W razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone postanowienie , znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) . Na tle przytoczonych norm podkreślić należy kwestie kluczowe : stwierdzenie nieważności postępowania dokonuje się niezależnie od tego czy apelant powołał się na to uchybienie ; pomimo nieważności postępowania orzeczenie zapadłe w pierwszej instancji nie podlega uchyleniu w części niezaskarżonej ,

bowiem w tym zakresie jest ono już prawomocne ; sądowi odwoławczemu nie pozostawia się wyboru co do sposobu rozstrzygnięcia w sprawie gdzie stwierdził nieważność postępowania ; sąd drugiej instancji nie przystępuje do rozpoznania zarzutów odnoszących się do meritum . Nieważność postępowania z powodu pozbawienia uczestnika możliwości obrony jego praw dotyczy tylko tych zainteresowanych , którzy do sprawy przystąpili lub zostali wezwani do uczestniczenia w niej . Występuje w wyniku wadliwych czynności procesowych sądu , które spowodowały faktyczną niemożność udziału w postępowaniu , a skutki tego stanu rzeczy nie mogły być usunięte przed wydaniem postanowienia co do istoty , kończącego sprawę w pierwszej instancji . Brak wiedzy o terminie rozprawy poprzedzającej wydanie takiego orzeczenia uniemożliwia zajęcie stanowiska zgodnego z interesami niezawiadomionego o rozprawie uczestnika , czyniąc postępowanie nieważnym .

W rozstrzyganej sprawie wystąpiły istotne trudności w ustaleniu kręgu osób zainteresowanych , a to na skutek wielości zstępnych , a zatem spadkobierców ustawowych po F. B., w tym zstępnych drugiego stopnia , wobec śmierci dzieci spadkodawcy . Stwierdzono między innymi , że ze związku z K. B.miał on syna J., który zmarł (...)roku , pozostawiając siedmioro dzieci – w tym urodzoną w dniu (...)A. I., z domu B.(odpis skrócony aktu małżeństwa karta 711) . Okazuje się zatem , że w związku z treścią art. 931 § 2 k.c. - jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku , udział spadkowy , który by mu przypadął , przypada jego dzieciom w częściach równych - A. I.dojść mogła do spadku po F. B., zmarłym (...) roku .

Uczestniczka J. T. , która przedstawiła sądowi pismo określające krąg zstępnych po J. B. , prawidłowo określiła dane personalne jego córki A. (karta 221) . W postanowieniu z 5 lipca 2010 roku o wezwaniu zainteresowanych do udziału w sprawie (karta 228) doszło do oczywistej omyłki pisarskiej polegającej na wadliwym wymienieniu tam (...) . Poza oczywistą potrzebą sprostowania tego orzeczenia , jego odpis , wraz z odpisem wniosku o stwierdzenie nabycia spadku uczestniczka A. I. odebrała osobiście (karta 245) . Nie ma zatem wątpliwości co do skutecznego wezwania jej do udziału w sprawie . Następnie jednak wielokrotnie dochodziło do uchybień polegających na wadliwym kierowaniu korespondencji , w tym zawiadomień o rozprawach , do (...) , których z racji doręczeń zastępczych , nie można uznać za skuteczne . Z przyczyn wskazanych wyżej należy się skupić na czynnościach poprzedzających wydanie postanowienia kończącego sprawę w pierwszej instancji . Przesyłkę zawierającą zawiadomienie o rozprawie wyznaczonej na 28 sierpnia 2012 roku i odpis postanowienia o przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego A. I. odebrała osobiście . Zarządzeniem z 31 sierpnia 2012 roku wyznaczono rozprawę na dzień 4 października 2012 roku . Zawiadomienie , wraz z odpisem opinii , umieszczono w przesyłce wysłanej (...) , a odebrała ją osoba mająca być dorosłym domownikiem , o nieczytelnych danych personalnych (karta 923) . Przede wszystkim jednak nie można uznać aby doszło do skutecznego doręczenia zastępczego , o którym mowa w art. 138 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. - jeżeli doręczający nie zastanie adresata w mieszkaniu , może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi , jeżeli ten podjął się oddania pisma adresatowi . Po pierwsze zatem przyjąć można tylko , że doręczający nie zastał (...) , a osoba , która faktycznie przyjęła przesyłkę podjęła się jej oddania (...) . Tymczasem osoba o takich personaliach nie jest uczestnikiem postępowania . Uczestniczki A. I. o terminie rozprawy nie zawiadomiono , a przecież w dniu 4 października 2012 roku przeprowadzono dowody z dokumentów , rozprawę zamknięto , wyznaczono dzień ogłoszenia postanowienia , a następnie w dniu 17 października 2012 roku , zakończono sprawę w pierwszej instancji . Uniemożliwiono A. I. zajęcie stanowiska , tym samym czyniąc postępowanie nieważnym . Bez znaczenia jest okoliczność czy zachciałaby z tego uprawnienia skorzystać .

Wobec stwierdzenia nieważności postępowania Sąd odwoławczy musi uchylić postanowienie do ponownego rozpoznania i znieść postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością , bez względu na rodzaj przyczyny nieważności i liczbę czynności dotkniętych wadami . Zniesienie postępowania dotyczy może konkretnych czynności procesowych . Skoro do czynności tych zalicza się formalną czynność organu sądowego , to zniesieniu podlegają także dotknięte nieważnością zarządzenia i posiedzenia sądowe . Stąd zniesienie postępowania I Ns 321/11 Sądu Rejonowego w Nowym Mieście Lubawskim od 31 sierpnia 2012 roku , a w tym w zakresie bezskutecznego doręczenia przesyłki z zawiadomieniem o rozprawie , odpisem opinii i postanowienia , rozprawy z dnia 4 października 2012 roku i posiedzenia jawnego 17 października 2012 roku , służącego publikacji postanowienia .

Mając powyższe okoliczności na uwadze , na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. , orzeczono jak w sentencji , pozostawiając Sądowi Rejonowemu w Iławie VI Zamiejscowemu Wydziałowi Cywilnemu w Nowym Mieście Lubawskim , na mocy art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. , rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej .